

Suositus 16/2023
Ehdotus A 1856/hållbart
Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Yritysten yhteiskuntavastuu, ihmisoikeudet ja luonnonvarojen omistusoikeus

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto merkitsee tiedoksi vastauksen suositukseen 16/2023, joka koskee yritysten yhteiskuntavastuuta, ihmisoikeuksia ja luonnonvarojen omistusoikeutta, ja katsoo sen neuvoston osalta *loppuun käsitellyksi*.

Taustaa

Suosituksen sanamuoto on seuraava:

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

at ne aktiivisesti edistävät monikansallisten yritysten ihmisoikeusvastuuta koskevan oikeudellisesti sitovan YK-sopimuksen (Binding Treaty) hyväksymistä.

Pohjoismaiden hallitusten vastaus

Pohjoismaiden hallituksilla on selkeä odotus siitä, että yrityksemme toimivat vastuullisesti ihmisoikeuksien, hyvien työolojen ja ympäristön sekä korruption torjunnan puolesta. Yritysten toiminta ei saa aiheuttaa tai edistää ihmisoikeusloukkauksia tai liittyä niihin.

Pohjoismaat ovat seuranneet neuvottelujen kehitystä ja osallistuneet eriasteisesti vuodesta 2015 lähtien pidettyihin neuvottelukierrokseen YK:n yleissopimuksesta, joka koskee monikansallisia yrityksiä ja ihmisoikeuksia. Ecuador on YK:n valtioiden välisen työryhmän puheenjohtajamaa, ja se esitteli luonnoksen yleissopimukseksi 2018. Luonnoksen arvioitiin sisältävän ongelmallisia elementtejä ja olevan vaikea toteuttaa, koska siitä muun muassa puuttui sovittuja määritelmiä ja se sisälsi sekä löyhiä että toisaalta aivan liian yksityiskohtaisia tekstejä, joissa ei otettu huomioon maiden erilaisia oikeusjärjestelmiä. Sittemmin tekstiä on paranneltu, mutta Pohjoismaiden hallitukset eivät voi hyväksyä sitä sen nykyisessä muodossa.

Pohjoismaiden hallitukset ovat toistuvasti esittäneet varauksia oikeudellisesti sitovan yleissopimuksen lisäarvosta. Mikäli ihmisoikeuksia koskevia nykyisiä yleissopimuksia, sääntöjä ja suuntaviivoja noudatettaisiin, saataisiin aikaan suuria parannuksia – mikä on yksi syy siihen, että Pohjoismaat kehottavat ja auttavat muita maita toteuttamaan ja noudattamaan muun muassa OECD:n ylikansallisia yrityksiä koskevia suuntaviivoja, YK:n Global Compacts 10 -periaatteita sekä ennen kaikkea yrittäjyyttä ja ihmisoikeuksia koskevia YK:n suuntaa antavia periaatteita ja kehittämään niihin liittyen omia kansallisia toimintasuunnitelmia.

Ruotsia, Suomea ja Tanskaa edustaa Euroopan ulkosuhdehallinto (EEAS), joka koordinoi osallistumista ja EU:n puheenvuoroja YK:n valtioiden välisen työryhmän kokouksissa. Pohjoismaat ovat peräänkuuluttaneet EU:lta oikeudellista analyysia ja yhteistä tiekarttaa EU:n toiminnalle ja kannalle tässä kysymyksessä. Yritysten kestäväää toimintaa koskevaa huolellisuusperiaatetta käsittelevän uuden EU-direktiivin hyväksyminen voi edistää YK:n yleissopimuksen parissa tehtävää työtä.

YK:n yleissopimuksella on potentiaalia vahvistaa globaalia suojaa yritysten ihmisoikeusloukkauksia vastaan. Oikeudellisesti sitovan välineen tulee perustua YK:n suuntaa antavien yrittäjyyden ja ihmisoikeuksien periaatteiden muodostamaan konsensuskehikseen. On oleellista, että YK:n neuvottelujen pohjalta laadittavat säännöt ovat juridisesti järkeviä, toteutuskelpoisia, pitkäaikaisia ja vaikuttavat halutulla tavalla.

Pohjoismaat jatkavat työtä sen hyväksi, että kaikki valtiot turvaavat ihmisoikeudet ja että yritykset kunnioittavat niitä.

Pohjoismaiden hallitukset katsovat siksi, ettei suositusta voida toteuttaa.

Valiokunnan näkemykset

Valiokunta on samaa mieltä hallitusten kanssa siitä, että mailla on ja tuleekin olla odotus siitä, että yritykset toimivat vastuullisesti turvatakseen ihmisoikeudet ja hyvät työolot sekä torjuvat korruptiota ja yritysten toiminnasta johtuvia ympäristöhaittoja.

Valiokunta panee hämmästyneenä merkille sen, että Pohjoismaiden hallitukset ovat suhtautuneet varauksellisesti oikeudellisesti sitovan yleissopimuksen lisäarvoon viitaten siihen, että mikäli nykyisiä yleissopimuksia, sääntöjä ja suuntaviivoja noudatettaisiin, tapahtuisi jo suuria parannuksia. Lisäksi on esimerkkejä yritysten toiminnan aiheuttamista ihmisoikeusloukkauksista, ympäristöpäästöistä jne., ja valiokunnan suuri huolenaihe on ympäristöaktivistien alistamisen lisääntyminen sekä EU:ssa että

maailmanlaajuisesti. Tällaisesta kehityksestä voi olla kielteisiä seurauksia sekä demokratialle että ihmisoikeuksille.¹

Valiokunta korostaa Pohjoismaiden yhteistyön tärkeyttä sitovan globaalin sopimuksen laatimiseksi. Sopimuksen tulee turvata ihmisoikeudet, sananvapaus ja ympäristönsuojelu. Valiokunta panee merkille Pohjoismaiden huolen sopimustekstin luonnoksesta, mutta katsoo, että Pohjoismaiden tulee pyrkiä aktiivisesti tekemään töitä sen puolesta, että kyseiset asiat otetaan huomioon sopimustekstissä.

Valiokunta painottaa, että nykyiset yleissopimukset, yleisohjeet ja säännöt perustuvat vapaaehtoisuuteen ja ovat suuntaa antavia, eikä niillä ole osoittautunut olevan toivottua vaikutusta. Siksi sitovan sopimuksen aikaansaaminen on välttämätöntä.

Valiokunta korostaa sen tärkeyttä, että yrityksillä on hyvin toimiva oikeudellinen järjestelmä, jonka avulla ihmisoikeuksia ja ympäristönsuojelua koskevia vaatimuksia voidaan noudattaa. Vapaaehtoinen järjestelmä vääristää kilpailua vapaaehtoisesti periaatteiden mukaisesti toimivien yritysten ja periaatteista piittaamattomien yritysten välillä. Siksi on tärkeää, että luodaan yhteiset oikeudelliset kehykset, jotka sitovat yrityksiä noudattamaan samoja vaatimuksia.

Sopimuksella voidaan tukkia ne oikeudelliset ja lainsäädännölliset porsaanreiät, joita osa yrityksistä, mukaan lukien sijoittajat, hyödyntää ihmisoikeuksien ja ympäristön kustannuksella.

Valiokunta toteaa erittäin huolestuneena, ettei EU:n asetusta yritysten asianmukaisesta huolellisuudesta ihmisoikeuksien, ympäristön ja sen arvoketjujen kestävyys- ja suojelemiseksi (CSDDD)² ole hyväksytty. Ehdotuksessa esitetään yrityksille asetettavia sitovia vaatimuksia, jotka koskevat niiden aiheuttamia kielteisiä vaikutuksia ihmisoikeuksille ja ympäristölle koko arvoketjussa. Tältä kannalta valiokunta pitää erityisen tärkeänä, että Pohjola painostaa globaalisti sitovan sopimuksen hyväksymiseksi.

Valiokunta pitää tämän vuoksi erittäin valitettavana, ettei Pohjoismaiden neuvoston suositusta voida toteuttaa.

Kiirunassa 25. kesäkuuta 2024

Tove Elise Madland (A)

Emma Berginger (MP)

---

¹ [United Nations Official Says State Repression of Environmental Defenders Threatens Democracy and Human Rights - Inside Climate News](#)

² [EU Council Fails to Approve New Environmental, Human Rights Sustainability Due Diligence Law - ESG Today](#)

Johan Andersson (S)
Karin Gaardsted (S)
Åsa Karlsson (S)
Ola Elvestuen (V)

Kari-Anne Jønnes (H)
Staffan Eklöf (SD)
Himanshu Gulati (FrP)